

Pareltsjes

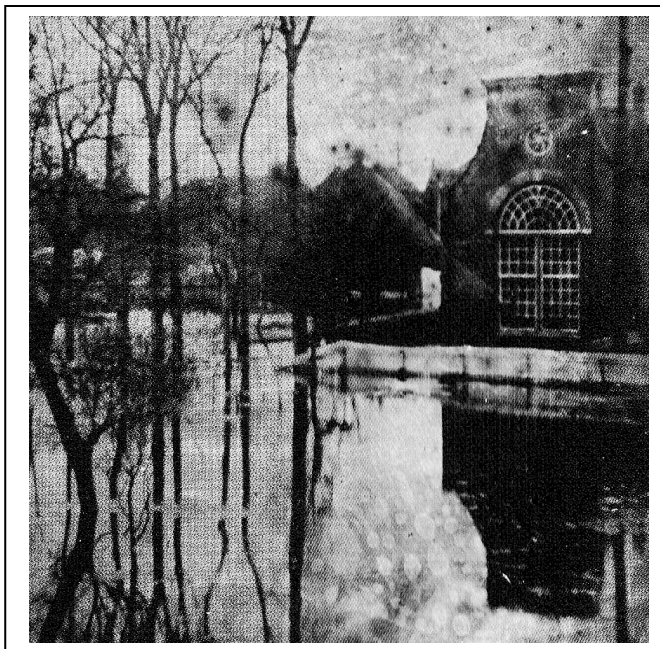
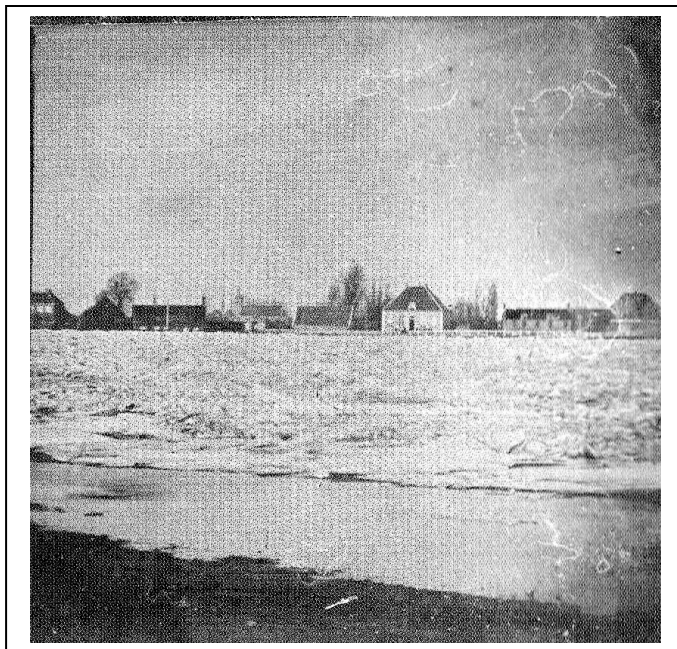
infoblad van het Foto- en Documentatiecentrum Rossum
(onder auspiciën van de Dorpsraad van Rossum)
pareltjesrossum@gmail.com

dubbelnummer 20 (december 2022) & 21 (januari 2023)

De watersnood van 1861 in Rossum

De oorzaak van al die doorbraken die in de loop van de eeuwen in het Rivierenland plaats vonden is veelal een langdurige ijsgang op de rivier in een strenge winter. De winter van december 1860 - januari 1861 was streng. Het vroor al hard in december 1860. Er waren in die maand, na een periode van strenge vorst, veel ijsschotsen ontstaan. Na een korte periode van dooi in het eind van de maand, kwamen die ijsschotsen los en dreven stroomafwaarts met de rivier mee. De periode van dooi zorgde voor kruierend ijs. Hier en daar hopen de ijsschotsen zich dan op. In een versmalling in de rivier bij een bocht bij Vuren veroorzaakte het kruierende ijs een ijsdam. Hoewel men probeerde die door te steken, zodat het Waalwater verder naar zee zou kunnen

stromen, lukte dat niet. Het Waalwater voor de dam begon snel te stijgen. Het werd steeds verder opgestuwd, vol met ijsschotsen. Het water kwam steeds hoger tegen de dijken te staan. Per uur werd de situatie ernstiger. Bovendien stak er een storm op, die het water her en der over de kruin van de dijk joeg. Eind december en in de eerste dagen van januari begon het opnieuw hard te vriezen. Dan is er geen houden meer aan en breekt de dijk bij Brakel in de nacht van dinsdag 1 op woensdag 2 januari 1861 door, waardoor het Munnikenland overstroomt en de mensen die er wonen hals over kop hun huizen moeten verlaten. Met die dijk-doorbraak worden de problemen vrijwel niet meer beheersbaar, zoals onder meer uit een bericht in de Tielsche Courant van 20 januari 1861 blijkt.

De fotografie staat in 1860 nog in de kinderschoenen. Toch zijn er enkele foto's van de situatie, zoals de foto links, van de Waal vol met ijsschotsen, genomen in Zaltbommel. Aan de overkant ligt Tuil. Op de rechter foto, eveneens uit 1860, staat de oude school van Rossum, tijdens de watersnood. Ze is genomen vanuit het rentmeestershuis Vredelust. We zien dat de Slotselaan blank staat. Deze foto's staan in een uitgave van het Streekarchief Bommelerwaard van 2008 (auteur S. van Doornmalen).

Aanvankelijk beperkt de overstroming zich tot het Munnikenland. De Meidijk sloot het Munnikenland af van de Bommelerwaardse polder. Men vreesde dat die 'Nieuwe dijk' ook zou bezwijken. Ondanks dat men dit met man en macht probeerde te voorkomen, bezweek die dijk eveneens en stroomde het water de Bommelerwaardse polder in. De situatie verergert dan door nieuwe doorbraken van de dijken, nu bij Zuilichem en bij Nieuwaal. In enkele dagen tijd stond de hele Bommelerwaard onder water. Ook in Rossum en Hurwenen stond het water meer dan 50 cm boven

het maaiveld, met alle gevolgen van dien. Mensen vluchtten massaal naar hoger gelegen delen, meestal naar de dijken. De hervormde kerk aan de Maasdijk, die op dat moment nog verbouwd werd, was een toevluchtsoord voor veel inwoners die hun huis hadden moeten verlaten. De verbouwing van de kerk was vrijwel afgerond, maar nu werd ze ingericht om gevluchte inwoners te bergen. Daarvoor werd bijvoorbeeld een planken vloer over de banken aangebracht. Daar werd dan stro op gelegd, zodat er slaapplekken ontstonden. In de consistorie werden maaltijden klaar gemaakt.

Deze litho naar tekeningen van W. Hekking jr. geeft een impressie van de dijkdoorbraak bij Brakel op 17 maart 1861, uit J.C.W. Quack, Gedenkboek van den Watersnood van 1861.

De gevolgen van de Watersnood zijn ingrijpend. Veel huizen en gebouwen hebben er dusdanig van geleden dat ze in de loop van de jaren moeten worden hersteld of afgebroken, zoals de school. In het verslag van de gemeente lezen we bijvoorbeeld: 'Het schoolgebouw en de onderwijzerswoning bevinden zich in zeer vervallen toestand. Beide hebben door den watervloed veel geleden. Spoedige voorziening is dringend noodzakelijk.' Het duurt overigens tot het midden van de jaren '80 tot de nieuwe school wordt gebouwd, op dezelfde plek als de oude, alleen dan een kwart slag gedraaid, met de ingang aan de Slotselaan.

In 1862 doet de gemeente Rossum verslag van de toestand van de gemeente over 1861, het jaar dat ook Rossum werd getroffen door de Watersnood. De gemeente gaat uitvoerig in op de gevolgen van die Watersnood die de gemeente trof en op de gevolgen die de overstroming had. Het verslag bevat bijlagen. De gemeente Hurwenen wordt eveneens zwaar getroffen. Het verslag van de Hurnse Watersnood-Commissie laat zien hoe het hen met veel succes lukte de problemen voor de bevolking te verzachten. We hebben de verslagen van beide gemeenten in een aparte publicatie opgenomen, die los verkrijgbaar is. Ze kan worden besteld via het onderstaande email-adres en kost €4,00. Te betalen bij aflevering.

pareltjesrossum@gmail.com